

Az önsorsjavítás művészetéért

A szabaddemokrata politikázás elemzői, sőt mi több: mérvadó művelői is gyakran mészárosnak el azon, hogy az elvi és a pragmatikus szempontok milyen arányú keveredése biztosíthatja a liberalizmus leghatékonyabb képviselőjét. Ez a dilemma, gyakran kimondatlanul, a párt belső vitáinak középpontja magva.

Rossz kérdésre csak rossz válasz adható. A kérdés azt sugallja, hogy a szabaddemokratáknak ártnak az eszményeik. Hogyan lehetne ezt a sajnálatos, ámde elkerülhetetlen deficitet a minimumra szorítani? Csakis az eszmények egy részének eltitkolásával. Ezt nevezem az önsorsrontás művészetének. Ha egy párt szakadatlanul ügyel arra ugyanis, hogy boldogulása érdekében okos távolságot tartson önmaga és felfogása között, akkor előbb-utóbb tisztátalannak kell éreznie magát, vagy legalábbis olyannak, aki homályos tükörben próbálja rekonstruálni arcvonásait.

En is tudom persze, hogy pórul jár az olyan párt, amelyik nem ügyel a taktika szempontjaira. A német zöldek például idén tavasszal egy komplex közlekedéspolitikai reformterv keretében közölték, hogy tíz éven belül öt márkára (vagyis mintegy hatszáz forint) emelnék egy liter benzin árát. Ezt az ötmárkás perspektívát Kohlék propagálták: telergasztották vele a benzinkutakat, és a zöldek népszerűsége a mélypontra zuhant. Hiába magyarították, hogy a radikális benzináremelés kevésbé szennyező hajtóanyagok és kisebb fogyasztású gépkocsik előállítását kényszerítené ki, és hogy így finanszírozni lehetne az olcsó és gyors vasúti közlekedést – az autókhoz szokott emberek feldühödtek. Hiba volt tehát, hogy nagydobra verték ezt az összefüggéseiből kiszakítható elképzelést a választás évében. De ha eltitkolnák, vagy akár csak mellékesnek tüntetnék fel, hogy pártjuk az emberi környezet védelmét életbevágó politikai és civilizatorikus feladatnak tekinti, akkor kérdésessé válna létjogosultságuk, és végleg becsukhatnák a boltot.

Ha egy párt közérzete rossz, akkor megszűnik politikai szexepíljé. A jó közérzet első feltétele – személynél és

közösségeknél egyaránt –, hogy milyen célokat óhajt megvalósítani; másodsorban hogy milyen rétegek és ezeken belül mi-féle emberek segítségére számít. A szabaddemokraták a demokratikus ellenzék mozgalmából növekedtek párttá, céljaik tehát adva voltak: szociális piacgazdaságra törekedtek egy olyan állam keretei között, amely maximálisan tiszteltben tartja legális intézményeinek és minden egyes állampolgárának az autonómiáját. Ez a felfogás olyan értékrendet és szemléletmódot feltételez, amely túlmutat az állam és a nemzet határain, hogy megfelelő válaszokat adhasson globális körök kihívásaira.

E citoyen értelemben polgári célok számára Magyarországon – és nemcsak itt – nem terem többség. Polgári többség nálunk csak úgy képzelhető el, ha akad olyan párt, melynek vezetői a gátlástalanságot szándéktalan humorral vegyítve polgárrá ütik a Csurkával eszméileg együtt rezgő, csak nála kevésbé őszinte Lezsákot, a liberális férgemet irtani óhajító Torgyánt, továbbá a férfias Borosst, a keresztényi szeretetét faji szempontokból szelektíve osztogató Gyulay püspököt, különféle kultúrlegények és tilinkós alparaszrok társaságában. Már Ady elpanaszolta, hogy nálunk a polgárságot is ki kellett nevezni, de az említettekhez hasonló polgároknak még az ő rémlátó esze sem gondolt.

A szabaddemokrata vezetőktől távol áll ez a polgárcsináló cinizmus, mégis mintha azt remélnék, hogy konfliktushelyzetben megnyerhetik az antidemokratikus választók jóindulatát vagy legalábbis közönyét, ha nem megtagadják, csak zárójelbe teszik eszményeiket. A tények ereje demokratákat nevelhet az alattvalókból és a különféle elfogultságok rabjaiból, és gyönyörű volna, ha őszinte politikázásukkal a szabaddemokraták hozzájárulnának ehhez a nevelődési folyamathoz. De balul üt ki minden olyan szándék, mely takargatja az eszményeket azok kedvéért, akik gyűlölik őket. Az efféle taktikai remeklés elretenti a szabaddemokratáktól a társadalomnak azt a nem kis hányadát, amelyik azt várja a politikától, amit nekik lehetne

és kellene kimondaniuk. Nemcsak a hallgatás, hanem még az egyértelmű kiállítás hiánya is – láttuk a választások előtt, Bős és Nagymaros vidékén bemutatott imbolygó körtáncunk évadában – elidegeníti híveiket, ellenfeleikből pedig kárörvendő gúnykacajgást bűvöl elő. Jó példa ez arra – és nem az egyetlen –, hogy az alapelvek pragmatikusan viszszafozott adagolása nemcsak elvi, hanem pragmatikus szempontból is hiba.

Tanultak-e ebből a hibából a szabaddemokraták?

A választások óta kevés idő telt el, és parlamenti munka híján a politikai élet még nem indulhatott be igazán. De azért arról már jelentek meg hivatalos megnyilatkozások, hogy az állam és az egyházak elválasztása után eljött közeledésük ideje. Ha az egyházak az állampolgárokhoz akarnak közeledni, akkor hivatásuknak tesznek eleget. Ha az államhoz közelednének, akkor pénzt akarnak, vagy befolyást, privilégiumokat, hatalmat. Az a céljuk ilyenkor, hogy állami pénzből finanszírozzassanak egyházi törekvéseket. Az egyházak Adenauer és Kohl Németországában kizárólag ingatlanok jövedelméből, továbbá abból az adóból tartják fenn magukat, melyet tagjaik béréből és fizetéséből vonnak el. Nálunk – éppen mert ingatlanállományuk az állampárti évtizedek után kevésbé lukratív, mint a német egyházaké – az egyházak költségvetési támogatást kapnak az államból. Ez – bár csorbítja az állam és az egyház szétválasztását – elfogadható mindaddig, míg híveiktől és ingatlanjaikból származó jövedelmük el nem éri támogatottságuk szintjét. De az egyházak, felbátorodva a lehető legpolgáribb kormány propagandisztikus klerikalizmusától, nem érik be a költségvetésben meghatározott pénzüsséggel. Tovább óhajtanak közeledni az államhoz, hogy számlákat nyújthassanak át neki. Már megszűletett a rendelkezés arról, hogy a hitoktatókat ezentúl az állam fizeti. Vagyis a vallásos, a kevésbé vallásos és az egyáltalán nem vallásos adófizetők.

Aztán itt van a zámolyi cigányok ügye. A polgármester törvénytelenül

lebuldózerezettette vityillóikat, majd amikor számos gyerekükkel nem akartak az utcára költözni a kultúrházból, ahová bezsúfolták őket, akkor – az évszázad egyik legmelegebb napján – kikapcsoltatta a vízüket meg a villanyukat. Előtte bejelentette, hogy telket még pénzért sem tud nekik biztosítani a faluban, és nem tudja megvédeni őket az erőszaktól. Magyarán közhírré tette, hogy az esetleges rasszista támadóknak nem kell hatóságai ellenállással számolniuk.

Napokig vártam, hogy a szabaddemokraták olyan hangerővel szólalnak meg ezekben az ügyekben, amelyet ezek megérdemelnek Tudom, persze, hogy a cigányok védelmét és a jó étvágyú klérus nyomulásának aggálatát politikai szakértők legalábbis bírályosnak tartják az önkormányzati választások előtt. De melyik politikai párt lépjen fel az állam és az egyház újbóli összefonódása ellen, ha nem a szabaddemokraták, és melyik politikai párt vagy hivatalban lévő funkcionárius ítélje el az embertelenség elképesztő zámolyi pöffeszkedését, ha nem ők? Amikor tavaly fehérvári cigányokat tuszkoltak volna konténerekbe, a szabaddemokrata belügyminiszter segített megműsíteni a legalábbabb tervekét. A jelenlegi – elképesztően polgári – belügyminiszter mögött romaellenes múlt díszlik. De nemcsak ő – az egész kormány fegyelmezett hallgatással válaszolt a zámolyi szörnyűségekre. Minden jel arra mutat, hogy nem a legerősebb oldala az emberjogi érzékenység. Állítólag a gyereksegély és a jövedelemadó összekapcsolását latolgatja, ily módon diszkriminálva a jövedelemnélkülieket, csak hogy a romák szaporodását korlátozza. Számos választó díjazná, ha csakugyan megtenné ezt. Azt viszont senki sem díjazza, ha a szabaddemokraták hangfogósan vagy egyáltalán nem nyilatkoznak az említett témakörökben. Benünket ugyanis ezekben a konfliktusokban kizárólag antiklerikális és anti-rasszista polgártársaink támogathatnak. De ők is csak akkor, ha kinyitjuk a szánkat. Ha gyakorolni kezdjük végére az önsorsjavítás elhanyagolt művészetét.

Eörsi István

író, közíró